

TYÖELÄMÄ- JA TASA- ARVOVALIOKUNNAN MIETINTÖ 4/2009 vp

Hallituksen esitys laiksi naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain 7 ja 11 §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 2 päivänä huhtikuuta 2009 lähettänyt työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan valmis-televasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laiksi naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain 7 ja 11 §:n muuttamisesta (HE 44/2009 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- ylitarkastaja Pamela Sinclair, sosiaali- ja terveysministeriö
- lakimies Anja Lahermaa, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry
- lakimies Paula Ilveskivi, Akava ry

- asiantuntija Anu Sajavaara, Elinkeinoelämän keskusliitto EK
- lainopillinen asiantuntija Outi Tähtinen, Suomen Yrittäjät ry
- työmarkkinalakimies Henrika Nybondas-Kangas, Kunnallinen työmarkkinalaitos
- pääsihteeri Tanja Auvinen, Naisjärjestöt Yhteistyössä NYTKIS ry
- toiminnanjohtaja Tomi Timperi, Miessakit ry
- professori Niklas Bruun
- oikeustieteen lisensiaatti Maija Sakslin.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- tasa-arvovaltuutettu Pirkko Mäkinen
- Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- Miesten tasa-arvo -yhdistys.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi hyvitystä koskevaa naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain säännöstä sekä lisättäväksi lakiin seksuaalisen häirinnän ja sukupuoleen perustuvan häirinnän määritelmät.

Muutoksella oikaistaisiin miesten ja naisten tasa-arvoisen kohtelun periaatteen toteuttamista

mahdollisuuksissa työhön, ammatilliseen koulutukseen ja uralla etenemiseen sekä työoloissa koskevan direktiivin virheellinen täytäntöönpano.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen hyväksymisen ja vahvistamisen jälkeen.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä muuttamattomana.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi hyvitystä koskevaa tasa-arvolain säännöstä ja lisättäviksi lakiin seksuaalisen häirinnän ja sukupuoleen perustuvan häirinnän määritelmät. Esityksen taustalla ovat komission huomautukset tavasta, jolla Suomi on saattanut kansallisesti voimaan EU:n tasa-arvodirektiivin. Komissio on pitänyt hyvitykselle työhönottotilanteissa asetettua yleistä ylärajaa direktiivin vastaisena ja katsonut, että lakiin tulee sisällyttää nimenomaiset määritelmät häirinnästä.

Valiokunta pitää tärkeänä, että tasa-arvolakiin lisätään seksuaalisen häirinnän ja sukupuoleen perustuvan häirinnän määritelmät. Tasa-arvolain soveltamiskäytännössä on havaittu, että esimerkiksi työpaikoilla ja oppilaitoksissa on ollut vaikea määritellä, milloin kyse on laissa tarkoitettua häirinnästä. Kun määritelmät löytyvät suoraan laista, sekä häirinnän kohteiden että häirinnästä vastuuseen joutuvien on helpompi selvittää, millaisia tilanteita häirinnän kielloilla tarkoitetaan. Tämä lisää oikeusvarmuutta ja parantaa oikeusturvaa.

Lakiehdotuksessa ehdotetaan muutettavaksi syrjintää työhönottotilanteissa koskevaa hyvityssäännöstä. Komission mukaan tasa-arvolakiin sisältyvä hyvityskatto on ristiriidassa direktiivin vaatimusten kanssa. Direktiivin mukaan syrjinnän johdosta maksettavalle korvaukselle tai hyvitykselle ei saa ennalta vahvistaa enimmäismäärää paitsi tapauksissa, joissa työnantaja pystyy näyttämään, että hakija on kärsinyt direktiivissä tarkoitettua syrjinnän johdosta vahinkoa ainoastaan siitä, että hänen työhakemustaan ei ole otettu huomioon.

Lakiehdotuksen mukaan hyvitykselle asetettaisiin 16 210 euron enimmäismäärä, joka koski sitä hakijaa, jonka kohdalla työnantaja pystyy

osoittamaan, että häntä ei olisi valittu tehtävään, vaikka valinta olisi tehty syrjimättömin perustein. Sen sijaan ansioituneinta hakijaa hyvityksen enimmäismäärä ei koskisi. Lisäksi laista ehdotetaan poistettavaksi säännös, jonka mukaan hyvityksen enimmäismäärä saadaan ylittää, kun se syrjinnän vakavuus ja muut olosuhteet huomioon ottaen on perusteltua.

Lausuntokierroksella olleessa ministeriön lakiehdotusluonnoksessa hyvityskatto olisi poistettu kokonaan. Hyvityksen enimmäismäärä rajattuna koskemaan muita kuin ansioituneinta työnhakijaa otettiin lakiehdotukseen lausuntokierroksen jälkeen.

Asiantuntijakuulemisissa on tullut esiin, että rajaukseen voidaan kohdistaa kritiikkiä työnhakijoiden yhdenvertaisen kohtelun näkökulmasta. Hallituksen esityksessä ei ole esitetty perusteluja työnhakijoiden yhdenvertaisesta kohtelusta poikkeamiselle. Valiokunta katsoo kuitenkin, että poikkeamista voidaan pitää perusteltuna ottaen huomioon, että ansioitunein työnhakija, jonka voidaan katsoa menettäneen työpaikan, on prosessissa eniten syrjitty ja hänellä on siten oikeus muita korkeampaan korvaukseen.

Käytännössä voi kuitenkin olla vaikea luotettavasti selvittää, kuka työnhakijoista olisi ollut ansioitunein. Objektivista ansiovertailua on usein vaikea tehdä, ja vertailussa voidaan päätyä erilaisiin tuloksiin riippuen siitä, mitä tekiää ansioissa painotetaan. Näin ollen oikeuskäytännössä voi syntyä tulkintaongelmia pohdittaessa, miten luotettava työnantajan jälkikäteen tekemä ansiovertailu on ja voidaanko sen nojalla rajoittaa hyvitystä vaatineen hakijan korvausoikeutta. On myös mahdollista, että rajausta siihen liittyvä ansiovertailu johtavat oikeudenkäyntien lisääntymiseen, jos myös ansiovertailussa pätevimmäksi osoitettu työnhakija päättää vaatia hyvitystä syrjinnästä.

Valiokunta pitää tärkeänä, että hallitus seuraa, miten hyvityskattoa koskeva rajausta käytännössä toimii ja miten sitä oikeuskäytännössä sovelletaan.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella työelämä- ja tasa-arvovaliokunta ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksytään muuttamattomana.

Helsingissä 5 päivänä toukokuuta 2009

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Arto Satonen /kok	Esa Lahtela /sd
jäs.	Susanna Haapoja /kesk	Jari Larikka /kok
	Hannakaisa Heikkinen /kesk	Markus Mustajärvi /vas
	Anna-Maja Henriksson /r	Sanna Perkiö /kok
	Arja Karhuvaara /kok	Paula Sihto /kesk
	Merja Kuusisto /sd	Katja Taimela /sd
	Merja Kyllönen /vas	Tarja Tallqvist /kd.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Ritva Bäckström.